

Eko Bülten'de *6.yıl*

TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- AĞUSTOS 2014 (SAYI: 66) 27.08.2014

GENEL DEĞERLENDİRME

“SANAYİ ÜRETİMİ FREN YAPIYOR”

- FED'in kararı nedeniyle cari açık veren ülkeleri faiz yükselişi bekliyor.
- Sanayi Ciro Endeksi aylık bazda %0,9 oranında artabildi.
- Dayanıklı Tüketim Malı üretiminde ciro azaldı.
- Sanayide üretim artışı fren yapıyor.
- Mevsim etkisinden arındırılmış işgücü verilerine göre aylık bazda istihdam azaldı, işsizlik arttı.
- Dış ticaretteki olumlu gelişme zayıflayarak devam ediyor.
- İhracatın ithalatı karşılama oranı ilk 6 ayda %59,7'den %67'ye yükseldi.
- Cari işlemler açığı 2014 Ocak-Haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %34,7 oranında azaldı. Bunda, net altın ithalatındaki gerileme etkili oldu.
- Yabancıların net yatırımları 1,5 milyar dolar arttı. Yabancıların BİST'e ilgisi azaldı.
- 2014 yılında Ödemeler Bilançosunda Net Hata Noksan kalemi başlığı altında gösterilen kaynağı belli olmayan döviz girişi cari işlemler açığının finansmanında önemli bir işlev yüklendi. Bu kalemden ilk 6 ayda 6,4 milyar dolarlık kaynak girişi oldu.
- Enflasyon oranı beklenenin aksine 2014 yılında hızlandı ve yeniden iki haneli rakamlara dayandı.
- Türkiye TCMB'nin 2014 yılı hedefinin iki katı ölçüsündeki enflasyon oranı ile karşı karşıya.
- OECD'nin son verilerine göre üye ülkeler içinde en yüksek enflasyon oranı ve gıda fiyatları artışı Türkiye'de.
- Türkiye dünya tarım üretiminde ilk sıralarda yer alan bir ülke olmasına rağmen, gıda malları üretiminde ivme kaybediyor. Tarım alanlarının azalması, önemli bir sebep.
- Enflasyondaki artışı sadece talep yönlü ele almak yanıltıcı. Enflasyon arzdan kaynaklanan sorunlar nedeni ile de artabilir. Bunu ortadan kaldırmak için ise tarım ve sanayi üretimindeki yapısal aksaklıkları çözecek politikaları uygulamaya koymak gerekiyor.

Dünya Ekonomisi:

Küresel ekonomide büyüme trendi devam etse de, ülke ekonomileri henüz tam bir istikrar kazanamamıştır. Avrupa Birliği'nin lider ekonomileri, yılın ikinci çeyreğinde beklenin altında bir büyüme performansı sergilemiştir. Almanya %0,2 oranında küçülürken, Fransa yerinde saymıştır. Japonya %1,7 küçülmüş, ABD ancak %1,0 büyüebilmiştir. Buna rağmen istihdam göstergeleri krizden çıkış yönünde olumlu bir seyir izlemiştir. İşsizlik oranı ABD'de %6,5'e kadar gerilemiştir (**Tablo 1**).

ABD'de geçen yıl başlayan canlanmanın 2014 yılının ilk altı ayında da devam etmesi, ABD Merkez Bankası FED'in kriz sonrası izlediği kolay para politikasını sonuçlandıracağı yönündeki beklentileri güçlendirmiştir. FED'in devlet ve özel sektör tahvil alımını durdurması, küresel likidite piyasasına akan ABD doları miktarını düşüreceği için, başta ABD'de olmak üzere, cari açık veren ülkelerde faiz oranlarını yukarı çekecektir. Bu politika değişikliği, yükselen ekonomilere yönelik kısa vadeli sermaye girişini azaltacaktır. Bu ülkelerin sermaye girişini devam ettirmek için faiz oranlarını yükseltmesi durumunda ise, büyüme oranı düşecek, ithalat yapısına bağlı olarak enflasyon oranı da yükselecektir.

Küresel dünya ekonomik risklerin yanında Rusya-Ukrayna, İsrail-Filistin ve Irak çatışmaları nedeniyle ciddi bir politik riskle karşı karşıyadır. Tüm bu risklerin karşısında her ülke ulusal çıkarlarını koruyacak politikalar üretme derindedir. Ülkemizin de bu süreçte izleyeceği politika(lar), sadece bu yıl değil, önümüzdeki yıllar açısından da önem taşımaktadır.

Türkiye Ekonomisi:**Sanayide Üretim ve Ciro:**

2014 Haziran ayında mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretimi Mayıs ayına göre çok düşük oranda; %0,1 yükselmiştir. Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi ise, 2013 yılı Haziran ayına göre %1,4 artmıştır. 2014 yılı Haziran ayı, sanayi üretimi açısından son dört yılın en düşük performansının gerçekleştiği ay olmuştur (**Tablo 2**).

Haziran'da bir önceki aya göre mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretim endeksi içinde yer alan sektörlerden madencilik ve taşocakçılığı sektöründe üretim %5,8, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme sektöründe %1,6 azalırken, imalat sanayi sektöründe %0,8 oranında yükselmiştir.

Avrupa Birliği'nin lider ekonomileri, yılın ikinci çeyreğinde beklenin altında bir büyüme performansı sergiledi.

FED'in devlet ve özel sektör tahvil alımını durdurması, küresel likidite piyasasına akan ABD doları miktarını düşüreceği için, başta ABD'de olmak üzere, cari açık veren ülkelerde faiz oranlarını yukarı çekecek.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretimi Haziran'da bir önceki aya göre çok düşük oranda; %0,1 yükseldi.

2014 yılı Haziran ayı, sanayi üretimi açısından son dört yılın en düşük performansının gerçekleştiği ay oldu.

Haziran'da sanayi üretimi aylık bazda madencilikte %5,8 düşerken, imalatta %0,8 yükseldi.

Ana sanayi gruplarında ise, en yüksek üretim artışı %9,9 ile sermaye malı imalatında görülmüştür. İmalat sanayinin alt sektörlerinde ise en yüksek üretim artışı %26,8 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında sağlanmıştır. Bunu %10,3 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı, %4,0 ile tütün ürünleri imalatı izlemiştir. İmalat sanayinde en yüksek üretim düşüşü ise, %5,6 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatında gerçekleşti. Bunu %3,2 ile diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı ve %2,4 ile mobilya imalatı izlemiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi endeksine göre, yıllık bazda üretim madencilik ve taşocakçılığında %2,3 azalırken, imalat sanayinde %1,5, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımında %2,6 artmıştır. İmalat sanayinde en yüksek üretim artışı %21,6 ile tütün imalatı sektöründe olmuş, en yüksek üretim düşüşü ise, %19,4 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı sektöründe gerçekleşmiştir.

Mevcut veriler ışığında Haziran ayında sanayi üretiminin hız kestiği görülmektedir. Sanayi üretiminin artış hızındaki düşüşte, TCMB'nin uyguladığı parasal sıkılaştırma politikasının etkisi ile yurtiçi talepteki canlanmanın sınırlı kalması kadar, yurtdışında yaşanan politik gelişmeler yüzünden ihracat artışının yavaşlaması da etkili olmuştur. Önceki bültenlerimizde de belirttiğimiz üzere 2013'ün son aylarında Türk Lirasının yabancı paralar karşısında değer yitirmesi kısmen ihracatı olumlu etkilese de, sanayi sektöründeki üretim maliyetinin yüksekliğinden, düşük kar oranlarından ve teknolojik altyapıdan kaynaklanan yapısal sorunlar devam etmekte ve sanayi sektöründeki üretimi frenlemektedir.

Haziran ayında sanayi sektörü mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış Ciro Endeksi Mayıs ayına göre %0,9 yükselmiştir. Ciro, madencilik ve taşocakçılığında %0,8 azalırken, imalat sanayinde %0,9 artmıştır. Ana sanayi gruplarından dayanıksız tüketim malı imalatında %2,4, ara malı imalatında %1,7 artış olmuş ancak, dayanıklı tüketim malı imalatında %3,8 gerileme gerçekleşmiştir. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayi ciro endeksinde en yüksek üretim artışı %9,7 ile tütün ürünleri imalatında sağlanmıştır. Bu sektörü %7,1 ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı ve %7,0 ile kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması sektörü izlemiştir. En yüksek ciro düşüşü ise, %21,3 ile diğer imalatlar sektöründe görülmüştür. Bu sektörü %5,0 ile diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı ve %0,8 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı sektörü izlemiştir.

Sanayi üretimi yıllık bazda madencilikte %2,3 azaldı, imalatla %1,5 arttı.

Sanayi üretiminin artış hızındaki düşüşte, TCMB'nin uyguladığı parasal sıkılaştırma politikasının etkisi ile yurtiçi talepteki canlanmanın sınırlı kalması kadar, yurtdışında yaşanan politik gelişmeler yüzünden ihracat artışının yavaşlaması etkili oldu.

Sanayide üretim artışı fren yapıyor.

Sanayi Ciro Endeksi aylık bazda %0,9 oranında artabildi.

Dayanıklılık Tüketim Malı üretiminde ciro azaldı.

Takvim etkisinden arındırılmış sanayi ciro endeksi ise, 2013 yılı Haziran ayına göre %13,5 oranında yükseliş kaydetmiştir. Ciro, madencilik ve taşocakçılığında %7,1, imalat sanayinde %13,7 yükselmiştir. Ana sanayi gruplarından dayanıksız tüketim malı imalatında %16,4, ara malı imalatında %14,3, dayanıklı tüketim malı imalatında %0,5 düşüş olmuştur.

Sanayi ciro artışı yıllık bazda %13,5 oldu.

İstihdam ve İşsizlik:

Mayıs 2014 döneminde işgücüne katılma oranı %51,2 olurken, çalışma çağındaki 56 milyon 869 bin kişiden, 29 milyon 89 bini işgücü piyasasına girmiştir. İşgücüne katılma oranı erkek işgücünde %71,8, kadın işgücünde %31 düzeyindedir. Türkiye %53,4'lük işgücüne katılma oranı ile AB içinde Yunanistan ile sıralamanın en dibindedir. Bu sonuca neden olan kadın işgücüne katılma oranında ise, Türkiye %31,8 ile Avrupa'da açık ara en düşük orana sahip ülkedir. **(Tablo 3).**

2013 yılı itibariyle Ülkemiz, kadın işgücüne katılma oranında %31,8 ile Avrupa'nın en düşük oranına sahip.

Mayıs 2014 döneminde istihdam edilen nüfus 26 milyon 538 bin kişiye ulaşmış ve istihdam oranı %46,7 olmuştur. Çalışanların %21,9'u (5 milyon 820 bin kişi) tarım sektöründe, %78,1'i (20 milyon 718 bin kişi) tarım dışı sektörlerde istihdam edilirken, sanayi %20,2, inşaat %7,4 ve hizmetler %50,5 pay almıştır.

Mayıs'ta işsizlik oranının %8,8, işsiz sayısının 2 milyon 551 bin kişi olduğu tahmin edilmiştir. İşsizlik oranı erkeklerde %8, kadınlarda %10,5, gençlerde %15,8 düzeyindedir.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücü verilerine göre, Mayıs 2014 döneminde istihdam bir önceki döneme göre 6 bin kişi azalarak 25 milyon 996 bin kişi olurken, istihdam oranı da %45,7 düzeyine gerilemiştir. İşsiz sayısı ise bir önceki döneme göre 108 bin kişi artmış ve %17,3'e yükselmiştir.

Mevsim etkisinden arındırılmış işgücü verilerine göre aylık bazda istihdam azaldı, işsizlik arttı.

Ödemeler Dengesi:

Haziran ayında dış ticaret açığı %8,8 oranında gerileyerek daralmaya devam etmiştir. Dış ticaret açığının azalmasında ihracatın %4,2 oranında artması, buna karşılık ithalatın %1,1 oranında azalması belirleyici olmuştur. Bu gelişme sonucunda ihracatın ithalatı karşılama oranı 2013 yılı Haziran ayında %59 iken, bu yıl %62,2'ye yükselmiştir. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilere göre yıllık bazda ihracat %0,1, ithalat %1,2 azalmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise; 2014 yılı Haziran ayında 2013 yılı Haziran ayına göre ihracat %4,2 artarken, ithalat %5,4 oranında azalmıştır. Bu veriler ışığında dış ticaretteki olumlu gelişmenin zayıflayarak devam ettiğini söyleyebiliriz.

Dış ticaretteki olumlu gelişme zayıflayarak devam ediyor. Haziran ayında dış ticaret açığı %8,8 azaldı. Dış ticaret açığının azalmasında ihracatın %4,2 oranında artması, buna karşılık ithalatın %1,1 oranında azalması belirleyici oldu.

Haziran ayında ülke gruplarına göre ihracatta AB'nin payı %14,7 oranında artarak %46'ya ulaşmıştır. İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkelere yapılan ihracat ise %10,7 oranında azalmış ve %28,8'e gerilemiştir. Kuzey Afrika Ülkeleri'ne yapılan ihracat %12,6 oranında azalarak, ihracatımızdan aldığı payı %5,9'a düşmüştür. Ülke bazında en fazla ihracat, yine Almanya'ya olmuş, yıllık bazda %10,8 oranında artmıştır. Almanya'yı 855 milyon dolar ile İngiltere, 745 milyon dolar ile Irak ve 664 milyon dolar ile Fransa izlemiştir. Bu sıralama 2013 yılında Almanya, Irak şeklinde idi. 2014 yılı Haziran ayında Irak'a yapılan ihracat %19,3 oranında azalmıştır.

İhracatta AB'nin payı %46'ya çıktı. Irak'a yapılan ihracat %19,3 azaldı.

Toplam ithalatta ise ilk sırayı 2 milyar 147 milyon dolar ile Rusya almıştır. Bu ülkeyi sırasıyla 1 milyar 916 milyon dolar ile Çin, 1 milyar 822 milyon dolar ile Almanya ve 1 milyar 90 milyon dolar ile İtalya takip etmiştir.

Ocak-Haziran 2014 döneminde ise ihracat 2013 yılının aynı dönemine göre %6,7 oranında artarak 75 milyar 134 milyon dolardan, 80 milyar 172 milyon dolara yükselmiştir. İthalat ise 125 milyar 840 milyon dolar düzeyindeyken, %4,8 oranında azalmış, 119 milyar 748 milyon dolara gerilemiştir. Böylece dış ticaret açığı %21,9 oranında azalıp, 39 milyar 756 milyon dolara inmiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı da geçen yıla göre düzelmiş ve %59,7'den, %67'ye yükselmiştir (**Tablo 4**).

Ocak-Haziran 2014 döneminde ihracat 2013 yılının aynı dönemine göre %6,7 oranında arttı; ithalat ise %4,8 oranında azaldı.

Yılın ilk yarısında fasıllara göre ihracatta ilk sırayı 2013 yılının aynı dönemine göre %12,9'luk artış ve 9 milyar 420 milyon dolar ile motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarlar fasılı almıştır. Bu fasılı 6 milyar 909 milyon dolar ile kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, bunların aksam ve parçaları ve 4 milyar 984 milyon dolar ile örme, giyim eşyası ve aksesuar fasılı takip etmiştir. Bu dönemde ithalatta ilk sırayı her zaman olduğu üzere geçen yılın aynı dönemine göre %0,8'lik artış ve 27 milyar 354 milyon dolar ile mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler alırken, ikinci sırayı 14 milyar 38 milyon dolar ile kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, bunların aksam ve parçaları ve üçüncü sırayı 8 milyar 883 milyon dolar ile demir ve çelik fasılı almıştır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı ilk 6 ayda %59,7'den %67'ye yükseldi.

İlk 6 ayda ihracatta otomotiv, ithalatta yakıtlar ilk sırayı aldı.

Ocak-Haziran döneminde dış ticaretteki bu gelişmeler nedeniyle, cari işlemler açığı 2013 yılının aynı dönemine göre %34,7 oranında düşmüş ve 24 milyar 151 milyon dolara gerilemiştir. Bu gerilemede öne çıkan unsurların başında ödemeler dengesi bilançosundaki parasal olmayan altın kalemindeki (yani altın ihracat ve ithalatı) olumlu gelişme yer almıştır. Net altın ithalatı (altın ihracatı eksi altın ithalatı) 2013 yılı Ocak-Haziran döneminde 6 milyar 987 milyon dolar iken, bu yılın aynı döneminde 355 milyon dolara gerilemiştir.

Cari işlemler açığı 2014 Ocak-Haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %34,7 oranında azaldı. Bunda, net altın ithalatındaki gerileme etkili oldu.

Sadece altın ithalatındaki düşmeden dolayı cari işlemler açığı 6 milyar 632 milyon dolar azalmıştır; bu tutar toplam cari açığın %27,4'üne denk gelmektedir.

2014 yılının ilk altı ayında turizm gelirleri beklenenin altında kalmıştır. Net turizm gelirleri sadece 346 milyon dolar yükselmiş, buna karşılık yatırım gelirlerindeki çıkış önemli ölçüde (1 milyar 10 milyon dolar) azalmış ve 4 milyar 305 milyon dolar düzeyinde olmuştur.

Ödemeler dengesinin finans kalemlerinden biri olan yabancıların Türkiye'de yaptıkları net yatırımlar, geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyar 479 milyon dolar artarak 6 milyar 763 milyon dolar düzeyine yükselmiştir. Bu dönemde BİST hisse senedi piyasasına kaynak girişi zayıf olmuş; sadece 1 milyar 458 milyon dolarlık taze kaynak girişi gerçekleşmiştir. Buna karşılık özellikle Haziran ayında tahvil piyasasına kaynak aktarımı hızlanmış ve bir ayda 3 milyar 318 milyon dolarlık yabancı kaynak piyasaya girmiştir. Fakat yılın ilk altı ayı itibari ile giriş sınırlı kalmış ve 247 milyon dolarlık net tahvil alımı yapılmıştır. Yurtdışında gerçekleştirilen tahvil ihraçları yoluyla Haziran ayında bankalar 2 milyar 11 milyon dolar ve diğer sektörler 1 milyar 749 milyon dolar net borçlanma gerçekleştirmiştir. Böylece, yılın ilk yarısında söz konusu sektörler sırasıyla 5 milyar 105 milyon dolar ve 2 milyar 249 milyon dolar net borçlanma gerçekleştirmiştir.

Yabancıların BİST'e olan ilgisi 2013 başına göre azalmıştır (**Tablo 5**).

2014 yılında Ödemeler Bilançosunda Net Hata Noksan kalemi başlığı altında gösterilen kaynağı belli olmayan döviz girişi, cari işlemler açığının finansmanında önemli bir işlev yüklenmiştir. Haziran ayında bu kalemden 1 milyar 331 milyon dolarlık çıkış olsa da, yılın ilk altı ayında bu kalemden Türkiye'ye 6 milyar 370 milyon dolarlık bir kaynak girişi olmuştur. Haziran ayında TCMB rezervlerini 1 milyar 487 milyon dolar artırırken, yılın ilk altı ayındaki rezerv artışı 1 milyar 258 milyon dolar ile sınırlı kalmıştır.

Para ve Maliye Politikası:

2014 yılında kamuoyu para politikası açısından daha çok, faiz oranlarına ilgi göstermiştir. Bu durum, asıl odaklanılması gereken enflasyon oranını geri plana itmiştir. Enflasyon oranı beklenenin aksine 2014 yılında hızlanmış ve yeniden iki haneli rakamlara dayanmıştır.

Nitekim Temmuz 2014'te Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) aylık bazda %0,45 artarken, bir önceki yılın Aralık ayına göre %6,18, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,32 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,35 yükselmiştir.

Net turizm geliri artışı sınırlı kaldı.

Yabancıların net yatırımları 1,5 milyar dolar arttı.

Yabancıların BİST'e ilgisi azaldı.

2014 yılında Ödemeler Bilançosunda Net Hata Noksan kalemi başlığı altında gösterilen kaynağı belli olmayan döviz girişi cari işlemler açığının finansmanında önemli bir işlev yükledi. Bu kalemden ilk 6 ayda 6,4 milyar dolarlık kaynak girişi oldu.

Enflasyon oranı beklenenin aksine 2014 yılında hızlandı ve yeniden iki haneli rakamlara dayandı.

Temmuz'da TÜFE yıllık bazda %9,32 arttı.

TÜFE'de mal gruplarına göre aylık en yüksek fiyat artışı %2,97 ile eğlence ve kültürde olmuş, bunu %1,99 ile alkollü içecekler ve tütün, %1,90 ile haberleşme, %1,05 ile lokanta ve oteller ve %0,71 ile ulaştırma grubu izlemiştir.

Aylık en yüksek fiyat düşüşü ise %3,28 ile giyim ve ayakkabı grubunda gerçekleşmiştir.

Yıllık bazda en yüksek fiyat artışı %13,74 ile lokanta ve oteller grubunda görülmüş, bunu %12,56 ile gıda ve alkolsüz içecekler, %10,29 ulaştırma, %10,11 ile giyim ve ayakkabı ve %9,32 ile sağlık grubu takip etmiştir.

Temmuz 2014'te Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) Haziran ayına göre %0,73, 2013 yılının Aralık ayına göre %5,89, Temmuz ayına göre %9,46 ve on iki aylık ortalamalara göre %9,26 artış göstermiştir. Yİ-ÜFE aylık bazda madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %1,82, imalat sanayi sektöründe %0,67, elektrik ve gaz sektöründe %0,88, su sektöründe %0,39 oranında yükselmiştir. Yİ-ÜFE alt sektörleri içinde fiyatlar diğer madencilik ve taşocakçılığı ürünleri sektöründe %3,52, ağaç ve mantar ürünleri (mobilya hariç) sektöründe %2,76, ham petrol ve doğal gaz sektöründe %1,84 artmıştır. Ana sanayi grupları içinde ise en yüksek fiyat artışı %1,05 ile dayanıksız tüketim malı sektöründe görülmüş, bunu %0,75 ile enerji sektörü izlemiştir. En düşük fiyat artışı %0,28 ile dayanıklı tüketim malı sektöründe gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE yıllık bazda %9,46 yükseldi.

Temmuz 2014'te Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE) 2014'ün Haziran ayına göre %0,62, 2013 yılının Aralık ayına göre %2,09, Temmuz ayına göre %10,90 ve on iki aylık ortalamalara göre %15,71 oranında yükselmiştir. YD-ÜFE madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %0,39 düşerken, imalat sanayi sektöründe ise %0,64 yükselmiştir. En yüksek aylık fiyat artışı %1,79 ile kauçuk ve plastik ürünleri sektöründe görülmüş, bunu %1,67 ile giyim eşyası ve %1,64 ile ana metaller sektörü takip etmiştir. Ana sanayi grupları içinde ise en yüksek fiyat artışı %1,15 ile dayanıksız tüketim malı sektöründe görülmüştür.

YD-ÜFE yıllık bazda %10,90 arttı.

Tüm bu verileri özetlersek, yıllık enflasyon oranı TÜFE ve Yİ-ÜFE'de %10'lara yaklaşırken, YD-ÜFE'de %10'unu aşmıştır. Enflasyon oranındaki bu gerçekleştirmeler, TCMB'nin 2014 yılı başında belirlemiş olduğu %5'lik enflasyon hedefinin iki katı ölçüsündeki enflasyon oranı ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir (**Tablo 6**).

Türkiye TCMB'nin 2014 yılı hedefinin iki katı ölçüsündeki enflasyon oranı ile karşı karşıya. Son 3 yıldır büyümenin yetersiz oranlarda gerçekleşmesine rağmen TCMB hedef enflasyon oranına erişemiyor.

Bu durum TCMB'yi ve para politikalarını sorgulamayı gündeme getirmektedir. Bunu yaparken daha geniş bir perspektiften bakıp, dünyadaki diğer merkez bankalarının uyguladıkları politikalarla birlikte değerlendirmek daha anlamlı olacaktır.

1973 Petrol Krizi sonrasında, merkez bankalarının sadece enflasyondan sorumlu olmasını öneren parasalcı ve yeni klasik makro iktisatçı okulun görüşleri çerçevesinde fiyat istikrarı hedefinde tekil bir politikaya yönelmiştir. Bu politika 2007/2008 krizine kadar tartışmasız kabul görmüştür. Kriz ile birlikte bu politikanın güçlü temsilcisi ABD Merkez Bankası FED, maliye politikası uygulamasında da (Hazine tahvillerine alım yönlü müdahaleleri, büyüme artırmaya, işsizliği azaltmaya yönelik kararları) aktif rol almıştır. Diğer güçlü Merkez Bankaları, Avrupa Merkez Bankası (ECB), Japonya Merkez Bankası (BoJ) ve İngiliz Merkez Bankası da (BoE) benzer politikalar uygulamıştır.

Bu değişime rağmen dünya merkez bankaları için hala fiyat istikrarı önemli bir hedef değişken konumundadır. Bu hedef günümüzde gelişmiş ülkeler için sorun teşkil etmemektedir. Çünkü enflasyon oranı bu ülkelerde çok düşüktür ve OECD Ülkeleri ortalaması %2,1 düzeyinde seyretmektedir.

Türkiye’de TCMB’nin görelisi olarak tek bir amaca yönelmesi (enflasyon, fiyat istikrarı) ancak 2001 Krizi sonrasında mümkün olmuştur. Banka, sekiz yıldır da enflasyon hedeflemesi programı ile fiyat istikrarını yakalamayı çalışmaktadır. Bunda da kısmen önemli kazanımlar elde etmiştir. Nitekim Türkiye 1960 sonlarından bu yana, ilk defa tek haneli enflasyonu yakalamıştır.

Ancak Türkiye bu olumlu tabloyu devam ettirmekte zorlanmaktadır. Son üç yıldır büyüme düşük oranlarda gerçekleşmesine rağmen, TCMB hedef enflasyon oranına erişememektedir. Bu yıl da ne yılbaşında belirlenen %5 oranına, ne de revize edilen %6,6 oranına erişmesi mümkün gözükmemektedir. TCMB Başkanı yılın üçüncü enflasyon raporunu açıklarken, enflasyondaki artışın nedeni olarak şu yorumu getirmiştir: “Yurt içi gıda fiyatlarındaki yakın dönem gerçekleşmeler, uluslararası gıda fiyatlarından önemli derece ayrılmaktadır. Yurt içi fiyatlar ilk çeyrekte yurt dışı fiyatlar ile beraber yükselirken, yurt dışı fiyatlardaki önemli düşüşlerin aksine, ikinci çeyrekte de artmaya devam etmiştir. Kuraklık yurt içi gıda fiyatları üzerinde olumsuz etki yapmaktadır.”

TCMB’nin enflasyon oranındaki yükselişe koyduğu teşhis, gıda maddelerinin fiyatlarındaki yükseliştir. Bize göre TCMB’nin bu yorumu oldukça gerçekçidir. Nitekim OECD’nin son verilerine göre üye ülkeler içinde en yüksek enflasyon oranı %9,2 ile Türkiye’dedir. Gıda grubu fiyat artışında %12,5 ile Türkiye yine ilk sıradadır (**Tablo 7**). Yani sorun talepte değil, arzdadır.

Türkiye dünya tarım üretiminde ilk sıralarda yer alan bir ülke olmasına rağmen, gıda malları üretiminde ivme kaybetmektedir. Nadasa bırakılan toprak alanı son 10 yıldır azalmasına rağmen, işlenen tarım alanı yıllar itibari ile azalmaya devam etmektedir. Toplam tarım alanı 2012 yılında 41 milyon 196 bin hektar iken, 2013 yılında 38 milyon 428 bin hektara gerilemiştir. Bu, doğal olarak tarımsal üretimde istikrarsızlığa neden olmaktadır.

OECD’nin son verilerine göre üye ülkeler içinde en yüksek enflasyon oranı ve gıda fiyatları artışı Türkiye’de.

Türkiye dünya tarım üretiminde ilk sıralarda yer alan bir ülke olmasına rağmen, gıda malları üretiminde ivme kaybediyor. Tarım alanlarının azalması, önemli bir sebep.

Küresel ısınmanın etkisi de buna eklenince, Türkiye’de tarım üretimi sorun olmaya başlamıştır (**Tablo 8**).

Dünyada gıda fiyatları düşerken, Türkiye’de fiyatların artması yukarıda belirtilen durumdan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla TÜFE ana harcama grubu içinde, %24,45 ağırlığı olan gıda ve alkolsüz içecekler grubundaki yıllık bazda %12,56’lık artış, sürpriz bir sonuç değildir.

Enflasyondaki artışı sadece talep yönlü ele almak yanıltıcıdır. Enflasyon, arzdan kaynaklanan sorunlar nedeni ile de artabilir. Bunu ortadan kaldırmak içinse tarım ve sanayi üretimindeki yapısal aksaklıkları çözecek politikaları uygulamaya koymak gerekmektedir.

Enflasyondaki artışı sadece talep yönlü ele almak yanıltıcı. Enflasyon, arzdan kaynaklanan sorunlar nedeni ile de artabilir. Bunu ortadan kaldırmak için ise tarım ve sanayi üretimindeki yapısal aksaklıkları çözecek politikaları uygulamaya koymak gerekiyor.

Tablo 1: Seçilmiş Ülkelerde Temel Makro Ekonomik Göstergeler

Ülkeler	Büyüme Oranı Q2	Enflasyon Oranı, Temmuz 2014	İşsizlik Oranı Mayıs 2014	Faiz Oranı (1)	Cari Denge/GSYH 2014 (2)	Bütçe Dengesi/GSYH 2014 (2)
AB 28	0,2	0,6	10,3	--	--	--
Euro Alanı 18	0,0	0,4	11,6	1,9	2,6	-2,5
Almanya	-0,2	0,8	5,1	1,09	7,1	0,5
Yunanistan	2,7*	-0,8	26,8***	6,56	0,6	-5,5
İspanya	0,6	-0,4	25,1	2,50	0,8	-5,7
Fransa	0,0	0,6	8,5	1,52	-1,2	-4,0
İtalya	-0,2	0,0	12,6	2,81	1,1	-3,0
Portekiz	0,6	-0,7	14,3	--	--	--
İngiltere	0,8	1,9**	6,6***	2,63	-4,0	-4,6
ABD	1,0	2,4	6,3	2,46	-2,5	-2,9
Japonya	-1,7	3,6**	3,5	0,52	0,2	-8,0
Kanada	2,2*	2,4**	7,0	2,11	-2,7	2,6
Çin	7,5	2,3	4,2	4,01	2,1	-3,0
Rusya	0,9*	7,8**	4,9	9,84	2,0	-0,6
Brezilya	1,9*	6,5	4,9****	12,07	-3,7	-3,8
Hindistan	4,6*	6,5**	8,3 (2013)	8,87	-2,8	-5,2
Güney Afrika	1,6*	6,6	25,5	8,10	-5,5	-4,4
Endonezya	5,1	4,5	5,1 *	--	-3,3	-2,3
Güney Kore	3,6	1,6	3,7	3,10	1,0	3,10
Türkiye	4,3*	9,3	8,8	9,56	-5,8	-2,6

*2014 Q1 itibari ile, **Haziran 2014, ***Mart 2014,

**** Nisan 2014

(1) 10 yıl vadeli Devlet Tahvili

(2) The Economist, August 9, 2014

Kaynak: <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=22519>,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-14082014-BP/EN/2-14082014-BP-EN.PDF

ve The Economist, August 9, 2014.

Tablo 2: Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksinde Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranları (2010=100), 2011 - 2014

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
2011	19,8	14,4	11,4	9,6	8,7	9,6
2012	0,7	2,2	3,7	4,8	5,8	2,1
2013	2,0	4,6	2,2	2,7	0,2	5,0
2014	7,1	4,6	4,2	4,6	3,5	1,4

Kaynak: Sanayi Üretim Endeksi Bülteni, 8 Ağustos 2014.

Tablo 3: AB ve Türkiye’de İşgücüne Katılma Oranı

Ülkeler	2013 Toplam	2013 Erkek	2013 Kadın
AB 28	68,4	74,2	62,5
AB 27	68,5	74,4	62,7
Euro Alanı 18	67,7	73,5	62,0
Belçika	67,2	72,3	62,1
Bulgaristan	63,5	66,4	60,7
Çek Cum.	72,5	81,0	63,8
Danimarka	75,6	78,7	72,4
Almanya	77,1	81,9	72,3
Estonya	73,3	76,7	70,1
İrlanda	65,5	70,9	60,3
Yunanistan	53,2	62,9	43,3
İspanya	58,6	63,4	53,8
Fransa	69,5	73,7	65,5
Hırvatistan	53,9	58,3	49,7
İtalya	59,8	69,8	49,9
GKRK	67,2	72,6	62,2
Letonya	69,7	71,9	67,7
Litvanya	69,9	71,2	68,6
Lüksemburg	71,1	78,0	63,9
Macaristan	63,2	69,7	57,0
Malta	64,8	79,4	49,8
Hollanda	76,5	81,3	71,6
Avusturya	75,5	80,3	70,8
Polonya	64,9	72,1	57,6
Portekiz	65,6	68,8	62,4
Romanya	63,9	71,6	56,2
Slovenya	67,2	71,2	63,0
Slovakya	65,0	72,2	57,8
Finlandiya	73,3	74,7	71,9
İsveç	79,8	82,2	77,2
Birleşik Krallık	74,9	80,5	69,4
İzlanda	82,8	86	79,5
Türkiye	53,4	75,3	31,8

Kaynak: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdec420>, erişim tarihi 23/8/2014

Tablo 4: Dış Ticaret Gelişmeleri, 2013-2014 İlk 6 Ay (Milyon Dolar)

Yıllar	İhracat (FOB) (X)	İhracatta Değişim ΔX (%)	İthalat (CIF) (M)	İthalatta Değişim ΔM (%)	(DTD= X-M)	ΔDTD (%)	DTH= X+M	ΔDTH (%)	X/M
2013	75.134		125.840		-50.705		200.974		59,7
2014	80.172	6,7	119.748	-4,8	-39.756	-21,9	199.921	-0,5	67,0

Kaynak: TÜİK, Haziran 2014, Dış Ticaret İstatistikleri Bülteni, 25 Temmuz 2014

Tablo 5: Yurtdışında Yerleşik Kişilerin Mülkiyetindeki Hisse Senedi ve Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) (Haftalık, Piyasa Değeri, milyon dolar)

Aylar	Hisse Senedi Stoku	DİBS Stoku	REPO Stoku
Oca.13	72,878	65,299	10,291
Haz.13	61,254	60,352	11,921
Ağu.13	51,549	53,778	10,836
Ara.13	54,551	51,491	9,894
Oca.14	53,313	50,600	9,745
Haz.14	62,007	54,220	13,183
Ağu.14	60,565	52,769	13,057

Kaynak: Haftalık Menkul Kıymet İstatistikleri, Ocak-Ağustos 2014 sayıları.

Tablo 6: Temmuz 2014 İtibari ile Yıllık Enflasyon Oranı

Endeks	Yıllık Oran 2013 Temmuz Ayına Göre (%)	On İki Aylık Ortalama
Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)	9,32	8,35
Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE)	9,46	9,26
Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi (YD-ÜFE)	10,90	15,71

Kaynak: TÜFE, Yİ-ÜFE, YD-ÜFE Bültenleri, 2014 Ağustos.

**Tablo 7: Seçilmiş OECD Ülkelerinde Enflasyon Oranı
(Haziran 2014 İtibari İle 2013 Haziran Ayına Göre Yüzde Değişim)**

Ülkeler	Enflasyon Oranı	Gıda Enflasyonu Oranı	Enerji Enflasyonu Oranı	Gıda ve Enerji Dışı Enflasyon Oranı
OECD Toplam	2,1	2,1	3,1	1,9
Şili	4,8	5,7	7,4	4,1
Fransa	0,5	-1,9	0,7	0,8
Almanya	1,0	0,0	-0,3	1,4
Yunanistan	-1,1	-3,0	1,7	-1,1
İsrail	0,5	-1,8	0,2	0,9
İtalya	0,3	-0,6	-1,2	0,9
Japonya	3,6	5,9	9,7	2,3
Güney Kore	1,7	1,5	1,4	1,7
Meksika	3,8	4,2	8,3	3,0
Portekiz	-0,4	-2,5	0,5	0,1
İspanya	0,1	-1,5	2,6	0,0
İngiltere	1,9	0,0	1,4	2,0
ABD	2,1	2,4	3,2	1,9
Türkiye	9,2	12,5	3,6	8,9

Kaynak: OECD Consumer Price Index, 29 July 2014.

Tablo 8: Tarım Alanları 2002-2013 (Bin Hektar)

Yıllar	Toplam Tarım Alanı	Toplam İşlenen Tarım Alanı Ve Uzun Ömürlü Bitkilerin Alanı	Tahıllar ve Diğer Bitkisel İçin İşlenen Tarım Alanı	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler İçin Ekilen Alan	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler İçin Nadas Alanı	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünleri İçinde Sebze Bahçeleri Alanı
2002	41 196	26 579	23 905	17 935	5 040	930
2003	40 644	26 027	23 310	17 408	4 991	911
2004	41 210	26 593	23 813	17 962	4 956	895
2005	41 223	26 606	23 775	18 005	4 876	894
2006	40 493	25 876	22 981	17 440	4 691	850
2007	39 505	24 888	21 979	16 945	4 219	815
2008	39 122	24 505	21 555	16 460	4 259	836
2009	38 911	24 294	21 351	16 217	4 323	811
2010	39 012	24 395	21 384	16 333	4 249	802
2011	38 231	23 614	20 523	15 692	4 017	810
2012	38 399	23 782	20 581	15 463	4 286	827
2013	38 428	23 811	20 579	15 618	4 148	808

Kaynak: TÜİK, Tarım İstatistikleri Veri tabanı